

O PROBLEMĂ DE CONSTITUȚIONALITATE ANTICIPATĂ DE DOCTRINĂ

(Constatările monografiei „Mecanismul național al căilor de atac în procesul penal – între legislație și orientările jurisprudențiale”, reflectate ulterior în cercetarea de specialitate și confirmate de Curtea Constituțională a RM))

O problemă juridică identificată în literatura de specialitate cu aproximativ un an înainte a fost confirmată recent de Curtea Constituțională a Republicii Moldova.

În monografia „Mecanismul național al căilor de atac în procesul penal – între legislație și orientările jurisprudențiale”, (<https://penitadreptului.md/books/cai-de-atac-monografie-2026/>) autorii Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc au analizat consecințele abrogării recursului în anulare prin Legea nr. 246/2023 asupra procedurii de reabilitare a victimelor represiunilor politice. Analiza autorilor a evidențiat o problemă esențială: deși dreptul material la reabilitare al victimelor represiunilor politice continua să existe în temeiul Legii nr. 1225/1992, a fost eliminat cadrul procedural necesar exercitării acestui drept. Autorii au calificat situația drept „un veritabil vid normativ” și au arătat că procedura de reabilitare a fost, practic, „suspendată de facto”, în lipsa unui remediu judiciar efectiv. În opinia lor, această situație afecta garanțiile constituționale privind accesul la justiție și exercitarea căilor de atac și impunea o intervenție legislativă sau constituțională.

Aceeași problematică este abordată, mai recent, de Simion Carp și Iurie Larii, în studiul „Reabilitarea victimelor regimului totalitar sovietic în R. Moldova: reflecții istorico-juridice și perspective de perfecționare a cadrului normativ”, publicat în revista *Legea și viața*, nr. 1 (385) din 2026, pp. 23–39. (https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/23-39.pdf) Autorii examinează dificultățile actuale ale mecanismului de reabilitare și evidențiază, între altele, lacunele legislative și blocajele procedurale generate de modificările recente ale cadrului procesual penal, formulând propuneri de perfecționare a mecanismului juridic de reabilitare.

Astfel, cercetările doctrinare succesive converg asupra aceleiași probleme: existența unui drept la reabilitare nu este suficientă în absența unui mecanism procedural efectiv pentru valorificarea acestuia.

La 15 septembrie 2026, prin Hotărârea nr. 10, Curtea Constituțională RM a ajuns la o constatare juridică substanțial convergentă. (

<https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=adrese&docid=173&l=ro>) Curtea a stabilit că abrogarea recursului în anulare prin Legea nr. 246/2023, fără modificarea corespunzătoare a Legii nr. 1225/1992 și fără instituirea unei proceduri alternative, a generat o omisiune legislativă care îngreșește accesul la justiție al victimelor represiunilor politice în cazurile în care organele judiciare au fost cele care au pronunțat condamnarea.

Curtea a reținut, de asemenea, că abrogarea recursului în anulare a făcut inefectiv mecanismul prevăzut de Legea nr. 1225/1992 și a afectat posibilitatea anulării hotărârilor de condamnare și obținerii reabilitării. În consecință, până la intervenția Parlamentului, Curtea a stabilit o modalitate provizorie de examinare a acestor cauze de către Curtea Supremă de Justiție, prin aplicarea corespunzătoare a procedurii de revizuire.

Prin urmare, se conturează o evoluție doctrinară și jurisprudențială relevantă: monografia lui Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc a identificat și a formulat explicit, cu aproximativ un an înainte de Hotărârea Curții Constituționale, problema vidului procedural creat prin abrogarea recursului în anulare; cercetarea recentă a lui Simion Carp și Iurie Larii a revenit asupra dificultăților și lacunelor mecanismului de reabilitare; iar Curtea Constituțională a consacrat, în planul jurisdicției constituționale, existența unei omisiuni legislative care afectează accesul la justiție.

Această evoluție ilustrează, într-un mod relevant pentru cercetarea juridică, rolul doctrinei în identificarea anticipată a disfuncționalităților legislative și în formularea unor probleme de drept care ulterior ajung să facă obiectul controlului de constituționalitate.

Este important de precizat că nu se poate afirma că monografia a anticipat soluția concretă pronunțată de Curtea Constituțională. Ceea ce a fost anticipat a fost problema juridică fundamentală: eliminarea unei căi procedurale indispensabile, fără instituirea unui mecanism alternativ apt să asigure exercitarea efectivă a dreptului la reabilitare.